
VOORWOORD

April 1944. De jonge Limburgse broeder Louis Lambrechts houdt zich de eerste oorlogsjaren afzijdig van het geweld. Maar de realiteit spaart niemand. Wanneer de Gestapo het klooster binnenvalt, rest hem slechts één uitweg. Hij vlucht en sluit zich thuis in Limburg aan bij zijn broers en zussen in het gewapend verzet. Het is de start van een reeks dramatische gebeurtenissen.

29 JUNI 1944

De grappigste streek die Edmond ooit heeft uitgehaald, en dat waren er nogal wat, was het begraven van het kunstbeen van een zwemmende Duitser. Mijn jongste broer was net dertien geworden. Er groeide een donzen snor onder zijn neus. Het kindervet hing nog aan zijn kaken en we knepen er graag in om hem te plagen. Hij was als enige van ons na de Eerste Wereldoorlog geboren en kende de moeilijkheden van die periode enkel uit onze herinneringen. Misschien voelde hij zich daar schuldig over en stelde hij zich altijd net iets feller op tegenover alles wat Duits was. Zelfs wanneer pa hem vroeg om een boek van Sigmund Freud of Stefan Zweig te lezen, die toch Joodse Oostenrijkers waren, reageerde hij neerbuigend, alsof geen enkele Duitstalige in staat was om een beschaafd woord op papier te zetten. (Hij las ze toch, want niemand van ons wilde pa teleurstellen.)

Net zoals het vijvergebied in Zonhoven eindelijk vertakte, geloofden ook wij in juli 1933 op een strandje van De Wijers dat de komende zomers zorgeloos in elkaar zouden overvloeien. Economisch ging het moeilijk. Stakingen stookten het vuur op en de straten waren gevuld met vijandigheid. Hitler was net aan de macht gekomen. De verhalen over zijn fascistische dictatuur waaiden de grens over, maar we maakten onszelf wijs dat het allemaal wel goed zou komen. Moeder zou een jaar later aan haar suikerziekte overlijden. Alsof ze haar einde voorvoelde, stond ze erop dat we nog een keer allemaal samen in ons beste pak op uitstap zouden gaan. Alle kinderen waren die week uitzonderlijk naar het ouderlijke nest teruggekeerd. Ik was twee jaar eerder bij de Broeders van Liefde in Gent ingetreden en gaf les aan de Broederschool in Nederbrakel, Tony en René dienden als eerste sergeant in het Belgische leger en Edmond woonde nog thuis bij onze zussen Gusta en Emma, klaar om de kleermakerszaak van pa over te nemen.

De Wijers en zijn honderden vijvers lagen op vijftien kilometer van ons huis verborgen in een wild landschap dat elk seizoen veranderde van kleur, zoals de vele water- en moerasvogels er wisselden van vederdek. Wij hadden ons vaste plekje aan de

rand van een halvemaanvormig strand. We trokken kousen en schoenen uit en rolden onze broekspijpen tot boven de enkels op. We dronken en we praatten of we namen een duik in ons ondergoed en lieten ons nadien drogen door de zon. Edmond, scherp en waakzaam als altijd, had het oudere koppel al een tijdje in het oog door de verrekijker waarmee pa normaal naar vogels speurde. Het hield zich gedeisd in de schaduw van een kromme berk en viel niet echt op tussen de andere Duitse toeristen, vaak veteranen uit de Eerste Wereldoorlog die door hun nieuwe rijkskanselier werden bedankt met gratis treintickets. Die kreupele Pruis, zei Edmond, had zeker nog gediend tijdens de Slag bij Passendale. Toen kwam hij onze kerken kapot schieten, onze soldaten vergassen en onze vrouwen verkrachten. 'Nu komt hij terug om vakantie te vieren.' Zijn zelfbedachte verhaaltje voedde de afkeer die Edmond doorgaans voelde voor onze oosterburen en de terreur die ze aan het begin van onze levens hadden meegebracht. Hij keek aandachtig hoe de man aan de hand van zijn vrouw steeds dieper in het water verdween. Zijn lichtmetalen been had hij op een hoopje kleren als een blinkende trofee achtergelaten. Edmond sloop er door het riet naartoe, griste het mee en begroef het verderop onder het mulle zand. Dan wandelde

hij met de handen in de zakken terug naar de plek waar moeder en ik zaten te praten, alsof er niets was gebeurd. Meer nog dan de drang om hem te berispen, dienden we ons in te spannen om niet in lachen uit te barsten. Toen de verminkte man achter zijn vrouw uit het water hinkte en steeds radelozer naar zijn ledemaat zocht, begroeven we het hoofd wat dieper in onze handen. Tony en Gusta gingen in de vijver proestend kopje onder om Edmond niet te verraden.

Hij was de jongste, maar ook de dapperste, de meest overtuigde van ons allemaal.

Nu houd ik zijn koude hand in de mijne. Ik dep zijn koortsige aangezicht met de mouw van mijn hemd. Het kindervet is al lang uit zijn kaken verdwenen. Zijn huid is grauw van ellende. Hij ijlt van de koorts en de pijn aan zijn gebroken botten. Zijn voet hangt slap aan zijn onderbeen, zijn gezicht is onherkenbaar door de nietsontziende slagen.

‘Het was de laatste keer dat we allemaal samen waren,’ zeg ik. ‘Weet je nog, kleine?’

Ik weet niet of hij me hoort.

Ik weet niet of iemand me nog hoort.

Voor het eerst deze nacht komt bij mij, nu het in de gevangenis bij uitzondering eens rustig is, de

gedachte op of ik nog wel besta. Urenlang kijk ik al door het kleine raampje naar de donkere hemel, hopen op een teken van de Heer. Misschien is de zwarte nacht wel het teken. *Hou maar op met hopen. Vannacht is het gedaan.* Op daglicht hoeven we niet meer te rekenen, dat hebben we vanavond op weg naar ons schijnproces in Hasselt voor het laatst achter de huizen zien wegschuiven. Pa en René zijn ons ontnomen, Gusta is opgepakt. Het enige wat mij nog rest, is de zorg voor mijn jongste broertje, die gelukkig maar af en toe bij bewustzijn is.

‘Hou mij vast, Vader,’ zegt hij tegen mij, in wie hij soms een priester ziet. ‘Hou mij vast.’

En ik houd hem vast, zijn handen in de mijne, zijn hoofd op mijn traag ademende borst.

‘Laat mij gaan, Vader,’ zegt hij.

‘Stil,’ zeg ik. ‘Je moet rusten.’

‘Laat mij gaan,’ zegt hij. ‘Je hebt het beloofd.’

Hij heeft gelijk. Ik had het beloofd toen we ons twee maanden geleden in een boomgaard verborgen. Maar toen waren we op de vlucht en nu zijn we gestrand. Toen was er nog een uitweg. Hoe kan ik in godsnaam uitvoeren waar Edmond om vraagt? Dien ik hem te verzorgen zodat zij hem straks kunnen doden?

Ik kan het niet. Ik heb hem nodig. Zolang we

blijven bestaan, bieden we weerstand.

‘Heb geen schrik,’ zeg ik. ‘Bij mij zijt ge veilig.’

Ik herhaal het als een gebed tot ik zie dat het Edmond kalmeert. Mijn hele leven lang heb ik gebeden. Dit is waar ze me gebracht hebben. Maar ik heb geen spijt. Ik zou het zo opnieuw doen.

De nacht trekt voorbij, de ochtend is in zicht. Ik heb honger noch kou. In de gang nadert een wachter. Het kan niet lang meer duren.

14 JUNI 1942

Het leek wel of moeder haar talrijke talenten gelijk over al haar kinderen had verdeeld. Tony kon organiseren en taken verdelen als de beste. Gusta kon door haar vastberadenheid alles altijd een beetje meer en een beetje langer dan een ander. Moeder wist dat het kloosterleven enkel draaglijk was voor de taaien van geest. Toen ze mij het kruisje van haar nonkel pater zaliger cadeau gaf en me vroeg om tot de Broeders van Liefde toe te treden, ging ik zonder tegenwoord akkoord. Emma bezat dan weer het geduld en de onzelfzuchtigheid om voor ons te zorgen als een moederkloek. We deelden haar maaltijd aan de lange, houten tafel in de woonkamer die groot genoeg was voor ons gezin omdat pa ze zelf